

چند فرض در باره نظر سنجی‌ها

محسن گودرزی جامعه‌شناس و پژوهشگر افکار عمومی

در ایام انتخابات بازار نظرسنجی گرم است؛ هم تقاضا برای آن زیاد است و هم چندین مؤسسه مشهور و گمنام نظرسنجی انجام می‌دهند. با وجود این، گزارش نظرسنجی‌ها به‌صورت کامل و تفصیلی منتشر نمی‌شوند و در اختیار عموم قرار نمی‌گیرند و فقط چند یافته کلی از آنها در رسانه‌ها منتشر می‌شود. وقتی به جزئیات دسترسی نداریم، مناسب است به تحلیل ساختار یافته‌ها و روندهای اصلی افکار عمومی پرداخت. برای این کار بهتر است چند ملاحظه کلی را در مواجهه با نتایج نظرسنجی‌ها در نظر داشت.

اول اینکه میزان امتناع از پاسخ زیاد است. به عبارت دیگر، بخش قابل توجهی از مردم که معمولاً از گروه‌ها به شدت ناراضی اند، در نظرسنجی‌ها مشارکت نمی‌کنند. از این رو، نظرسنجی‌ها به سمت افراد کمتر ناراضی سوگیری دارد. دوم اینکه در این دوره از نظرسنجی‌ها، تعداد مرددین در هر سوالی زیاد است؛ از جمله تردید برای رای دادن یا رای ندادن، تردید در انتخاب نامزد، تردید کسانی که تصمیم به مشارکت دارند ولی هنوز نامزدشان را انتخاب نکرده‌اند و… به همین دلیل، احتمال آنکه روندهایی خلاف انتظار روی دهد، وجود دارد. باید در نظر داشت که در شرایط کنونی نمی‌توان پیش‌بینی کرد که کدام نامزد چه میزان رای می‌آورد. برآورد میزان آراء را باید به روز نزدیک رای‌گیری موکول کرد. نکته سوم و مرتبط با مورد قبلی، این است که در حال حاضر و در این روزها (پیش از مناظره‌ها) هنوز موج اجتماعی قدرتمندی شکل نگرفته است. موج اجتماعی با هر درجه‌ای از شدت که شکل بگیرد، روی آراء مرده‌ها تأثیر می‌گذارد و حتی ممکن است روی آراء بعضی از افرادی که تصمیم‌شان را گرفته‌اند هم مؤثر باشد. چنین موج‌هایی معمولاً ساختار یافته‌ها را تغییر می‌دهد. برای نمونه در سال ۱۳۹۲ رای روحانی در پایین‌ترین رده‌ها بود ولی در روزهای پایانی به صورت ناگهانی رشد کرد و در نهایت به انتخاب او انجامید. **با توجه به این ملاحظات یافته‌هایی که از گزارش‌های مختلف نظرسنجی در رسانه‌ها به شکل مقایسه‌ای چند نکته را نشان می‌دهند:**

۱- درصد آراء نامزدها در نظرسنجی‌ها به هم نزدیک است و احتمالاً در روزهای آتی تغییر خواهد کرد. به خاطر نزدیک بودن این آراء و حاشیه خطای نظرسنجی‌ها که در بهترین و دقیق‌ترین حالت حدود ۵ درصد است، دو سه درصد تفاوت آراء در نظرسنجی‌ها را نباید مبنای تحلیل‌های قطعی قرار داد. رتبه نامزدها در فاصله زیاد معنادار است. برای مثال، فاصله نامزدهای انتهای لیست با ابتدای لیست، تفاوت‌شان معنادار است و احتمالاً در روز انتخابات هم چنین خواهد بود.

۲- رای پزشکیان در حال حاضر -که هنوز بدنه اجتماعی متمایل به او به میدان نیاوده‌اند و کماکان تصمیم‌شان به رای ندادن است- رای قابل توجهی است (در مقایسه با رای روحانی که در آن زمان بسیار پایین بود). اطلاعی ندارم ترکیب رای دهندگان به او در نظرسنجی‌ها چگونه است ولی با توجه به یافته مربوط به میزان مشارکت بخشی از این رای از کسانی است که همیشه رای می‌دهند یعنی از هواداران وضع موجود است. اگر این استنباط درست باشد، رای پزشکیان با بسبب رای اصول‌گرایان اشتراک دارد.

۳- رای پزشکیان در مقایسه با آراء دیگر نامزدها رشد بیشتری دارد. رای جلیلی ثابت مانده است و براساس وضعیت او در دوره‌های انتخابات گذشته می‌توان گفت رای او سقف دارد و احتمال رشد آن زیاد نیست. رای قالیباف هم مطابق دوره‌های گذشته رشد سریع دارد ولی بعد کند یا متوقف می‌شود و به اصطلاح چسبندگی دارد. به خاطر حاشیه‌هایی که در فضای رسانه‌ای درباره ایشان و خانواده‌اش مطرح شده است، بخشی از بدنه اجتماعی اصول‌گرایان دست‌ودل‌شان به رای دادن به ایشان نمی‌رود. (شاهد آن انتخابات اخیر مجلس است). از این رو، احتمال اینکه از رای ایشان کاسته شود وجود دارد. این لایه‌های اجتماعی با گرایش‌های تندروانه نیز همراهی ندارند به‌خصوص در این دوره که به گزینه‌های دیگر دسترسی دارند. احتمالاً این گروه از افراد به سمت پزشکیان و یا پوره محمدی گرایش خواهندیافت.

۴- با این فرض، رای پزشکیان دو منبع متفاوت دارد. یک بخش را از بدنه اجتماعی اصول‌گرایان و یک بخش را هم از گروه‌ها و اقتشار ناراضی جامعه کسب می‌کند. از این رو، ناگزیر است بین محافظه‌کاری و رادیکالیسم نوعی توازن را ایجاد کند. این موازنه بیشتر از آنکه براساس طرح شعارها و مطالبات متناقض باشد احتمالاً باید مبتنی بر نوعی آشتی ملی و اجتماعی باشد، آزمشی که هر دو بدنه اجتماعی به آن نیاز دارند.

۵- در حال حاضر، کف مشارکت حدود ۴۵–۴۰ درصد است و به نظر نمی‌رسد میزان مشارکت از این کمتر شود. با توجه به شرایط اجتماعی، مشارکت بالاتر از ۵۰ درصد محتمل‌ترین گزینه است.

۶- عامل تعیین کننده اصلی همان حدود ۱۵–۱۰ درصد مرددین است که اگر تصمیم به مشارکت بگیرند، پزشکیان بیشترین سهم را در این گروه دارد. فرض کنیم که کف رای ۴۵–۴۰ درصد باشد، چنانچه مرددین (که در نظرسنجی‌های متفاوت) در حدود ۱۵–۱۰ درصدند به نفع پزشکیان بیایند، نتیجه تغییر خواهد کرد. پس مسئله اصلی برای پزشکیان جلب نظر مرددین به مشارکت است. اگر موج اجتماعی شکل بگیرد و دو بینی (با دو پایه) بودن رای پزشکیان کماکان برقرار بماند، احتمالاً ساختار یافته‌های نظرسنجی تغییرات مهم و خلاف انتظاری خواهد کرد.

۷- پرسش این است که آیا مناظره تغییری در این وضعیت ایجاد خواهد کرد؟ تأثیر مناظره‌ها را نباید به صورت منفرد در نظر گرفت که مثلاً نامزدی این یا آن موضع را می‌گیرد و موجب افزایش یا ریزش آراء او می‌شود. این جنبه بی‌تأثیر نیست اما تأثیر اصلی مناظره‌ها به صورت اثری است که در شکل دادن به فضای کلی انتخابات بروز می‌یابد. فضای کلی انتخابات همان حسی است که مردم از انتخابات می‌گیرند و اینکه شناسی برای تغییر وجود دارد و یا اینکه انتخابات بین دوا چند نامزد نیست بلکه انتخابی بین دو شیوه کنش‌وراری است. یا در این دوره از انتخابات، چه کسی نماد آراش و ثبات است و چه نامزدی نماد تنش و التهاب اجتماعی سیاسی است. در این صورت، سخنان و رفتار نامزدها در چنین فضایی معنا پیدایی کند.

این نکته را در پایان یادآور شوم که این نکات مجموعه‌ای از فرضیات است که بر اساس روندهای نظرسنجی دوره‌های گذشته و اندک یافته‌های منتشره، طرح شده است و در روزهای آینده که یافته‌های جدیدی از نظرسنجی منتشر می‌شود، می‌توان تغییرات بعدی افکار عمومی را با دقت بیشتری ارزیابی کرد.

تیتریک

HEADLINE ONE

بررسی حملات گسترده به **محمد جواد ظریف** و تأثیر آن بر انتخابات

برگ برنده برجام

محسن صالحی‌خواه

گزارشگر هم‌میهن

مسعود پزشکیان روز گذشته همراه با محمدجواد ظریف به اصفهان رفت. برخی تحلیلگران معتقدند که ورود ظریف به صحنه انتخابات، بازی سیاسی را تا حدی تغییر داده است. چراکه ظریف را نماد سیاست خارجی عقلانی می‌دانند و معتقدند که شاید حمایت ظریف، یکی از تکرانه‌های انتخاباتی باشد که اصلاح‌طلبان به‌ذنیال آن هستند. رصد رسانه‌های تندرو به‌خصوص روزنامه‌های نزدیک به حاکمیت نشان می‌دهد که حضور ظریف، کمی بر واهمه آنان از شکست در انتخابات اضافه کرده است. چراکه جناح تندرو پیش از این نگران بود که نکتز نامزدهای اصولگرا، باعث شکست رای شود و حالا نگران است که اقبال احتمالی آرای مردم و قشر خاکستری به گفتمان تنش‌زدایی، به مشکلات‌شان اضافه کند.

▼ **ظریف در اصفهان چه گفت؟**

وزیر پیشین امور خارجه، در همایش انتخاباتی پزشکیان گفت: مردم این سرزمین از تاریخ و تمامیت ارضی دفاع کردند و بزرگترین فرصت هستند. نباید فرصت را محدود و تهدید شمارد. نباید اجازه داد ایرانی در هر جا که حضور دارد مقام و منزلتش پایین‌تر از دیگران باشد. ظریف افزود: ایران قدیمی‌ترین کشور جهان است و چرا این ایران مانده؟ به خاطر شما مانده و یکبار دیگر از نو بسازید. ۸ تیر بار دیگر ثابت خواهید کرد که مردم ایران را هیچ کس ناامید نخواهد کرد. هیچ کس نمی‌تواند یک ایرانی را تهدید کند. وزیر اسبق امور خارجه خاطر نشان کرد: حرف کسانی که پیام ناامیدی را القا می‌کنند گوش نکند رای ندادن، رای دادن به اقلیت است. رای ندادن پیام نیست و رای ندادن قدرت بخشیدن به اقلیت است و این اقلیت پرگویی که ایران را به سمت شرایط ناگوار پیش می‌برد. محمد جواد ظریف تصریح کرد: مردم ایران! خواست کسانی را که به دنبال جنگ، تحریم و فشار بر ایران هستند و در هر کجا که ایستاده باشند شما را تحقیر می‌کنند و بمب و تحریم بر سر شما می‌ریزند تا در خانه بمانید، گوش نکنید؛ حضور شما بزرگترین برگ برنده در مقابل فشار اجتماعی و برای زنده کردن زاینده‌رود خواهد بود. »

▼ **پس لرز‌های یک نطق**

همزمان با حضور ظریف در اصفهان، پس لرزه‌های صحبت او در برنامه میزگرد سیاسی نیز ادامه داشت. وزیر پیشین امور خارجه در یک نطق هشت دقیقه‌ای، تمام نظم اردوگاه تندروها را بر هم زد. حضور ظریف در برنامه تلویزیونی میزگرد سیاسی تندروها را بسیج کرد تا از اتهام‌ها و صحبت‌های پیشین خود دفاع کنند و سپس تلاش کردند از موضع دفاعی به تهاجم تغییر فاز بدهند. پیش‌بینی می‌شد که حضور ظریف به‌عنوان مشاور پزشکیان در برنامه تلویزیونی جنجال ایجاد کند، اما شاید تندروترین عناصر سیاسی و رسانه‌ای نیز منتظر نبودند که هشت دقیقه صحبت ظریف، سال‌ها ادعا و اتهام‌های آنان را به چالش بکشد. چراکه ظریف با ترکیبی از منطق قرآنی و علمی پاسخ آنان را داد و مدتی آن‌ها را در سکوت فروبرد. اما حمله آنان به محمدجواد ظریف، آغاز شد و هنوز ادامه دارد. دوگانه دیپلماسی

پزشکیان و زاینده‌رود

محمد درویش راه‌حل‌های محیط‌زیستی خود را به پزشکیان ارائه داد

شادی مکی

گزارشگر هم‌میهن

روز گذشته مسعود پزشکیان، نامزد چهاردهمین دوره ریاست جمهوری به استان اصفهان سفر کرد. او با حضور در دانشگاه اصفهان از مشکلات مبتلا به اصفهان گفت: «امروز برای حل مشکلاتی همچون خشکی زاینده‌رود، هوای آلوده، فرونشست، مسائل اقتصادی و… نیاز به نگاهی تازه داریم. باید کارشناس بود تا بتوان مشکلات را بر طرف کرد، مشکل بیکاری در اصفهان زمانی بر طرف می‌شود که درها برای ورود گردشگران باز شود، درها زمانی باز می‌شود که دیپلماسی قوی وجود داشته باشد و با دنیا ارتباطات دوستانه داشته باشیم، با قهر کردن با دنیا مشکلات کشور حل نخواهد شد.»

▼ **مسئولان در ناز و نعمت، مردم در سختی**

پزشکیان البته از بر خورد با زنان و جوانان هم گفت: «نباید با بانوان و دختران این سرزمین با چوب و باتوم برخورد کرد…، با دستور و تهدید نمی‌توان مردم را وادار به کاری کرد. جوانان سرمایه‌های ارزشمند کشور هستند، باید یاد بگیریم با آنها به زبان منطق حرف بزنیم، جوانان این کشور را نباید به عنوان تهدید تلقی کرد. باید به آنها میدان داد، امروز از همه مردم می‌خواهم که اگر به دنبال تغییر هستند پای صندوق رای می‌بیایند و برای تغییر تلاش کنند.» او این راه‌م اضافه کرد که اگر مشکلاتی همچون خشکسالی، فرونشست، خشکی زاینده‌رود، آلودگی هوا و… تا چند سال آینده بر طرف نشود و فکری برای رفع آنها نکنیم در آینده نمی‌توان در اصفهان و تهران زندگی کرد: «اجازه نخواهیم داد حقوق مردم، کشاورزان، صنعتگران، جوانان، بانوان، مذاهب و… از بین برود، امروز فیلترینگ

تیتریک

HEADLINE ONE

گزارش یک

عزت و دیپلماسی التماسی دوباره مطرح شده اما مدعیان نمی‌گویند که مذاکره

محرمانه و مستقیم با آمریکا در مسقط چه تفاوتی با گفت‌وگو برای حل مشکلات ایران دارد. چراکه به‌طور قطع می‌توان گفت مذاکره بدون تبادل «امتیاز» بین طرفین معنی ندارد.

▼ **حمله به آقای دیپلمات**

علیرضا زاکاتی، شهردار تهران و یکی از نامزدهای این انتخابات که حتی پیش از این، حمله به ظریف و برجرام را یکی از محورهای کمین خود قرار داده بود، دیروز در نشست خبری خود در خبرگزاری تسنیم، گفت: «حرف‌های دیروز آقای ظریف نادرست بود و ایشان جفا کرد. باید به ایشان گفت آن دوره گذشته و مردم با بصیر و آگاه هستند. ایشان نامه توهین آمیزی هم به بنده نوشتند. من فردا جواب توهین ایشان را خواهم داد.» ظریف پیش از این در واکنش به صحبت‌های زاکاتی درباره بر جام و مذاکرات هسته‌ای که گفته بود حلقه‌ای سمنفره متشکل از روحانی، ظریف و لاریجانی سند بر جام را مخفی نگه داشته و حتی در اختیار سایر اعضای «کمیته ویژه هسته‌ای» نیز قرار ندادند، گفته بود که «چگونه ادعای کیند بر جام اراده نظام نبود، وقتی در شورای امنیت ملی تصویب شد و مصوبه مورد تایید رهبری قرار گرفت؟» زاکاتی در مناظره تلویزیونی امشب مسائلی را مطرح خواهد کرد.

محمد جمشیدی، معاون سیاسی دفتر رئیس‌جمهور و عضو تیم مذاکره‌کننده هسته‌ای ایران در دوران سعید جلیلی، با باز نشر توثیتی قدیمی از ترامپ رئیس‌جمهور وقت آمریکا که نوشته بود «وزیر امور خارجه ایران می‌گوید ایران خواستار مذاکره با ایالات متحده است اما می‌خواهد که تحریم‌ها برداشته شود. نه، مرسی!» و قرار دادن عکس سید ابراهیم رئیسی در مجمع عمومی سازمان ملل که عکس شهید سلیمانی را در دست داشت، نوشت: «تفاوت زیادی است بین کسی که شجاعانه قاتل شهید سلیمانی را در سازمان ملل تهدید کرد و به ایران عزت بخشید با کسی که پس از ترور حاج قاسم به دنبال مذاکره با قاتل او بود و این پاسخ تحقیر آمیز را از ترامپ دریافت کرد.» حال اینکه جواد ظریف سال ۱۳۹۸ در گفت‌وگو با اشپیکل آلمان پاسخ این توثیت و ترامپ را داده بود.

با توجه به اینکه بخشی از صحبت‌های ظریف ناظر بر سد راه احیای بر جام با تصویب قانون راهبردی در مجلس بود، تعدادی از نمایندگان نیز به او واکنش نشان دادند.

عبدالله حاجی صادقی، نماینده ولی فقیه در سپاه نیز به ظریف واکنش نشان داد. حاجی صادقی در جمع اعضای بسیج اساتید، گفت: «برقراری نظام ولایتی استقامت و توجه می‌خواهد. ۸ سال به دشمن لبخند زدید، قهوه خوردید و مذاکره کردید، کدام تحریم را برداشدید؟ آخر چه شد؟ فروش نفت چه شد؟» این خبر از روی خروجی خبرگزاری تسنیم حذف شد.

سعید جلیلی که نام او نیز در برنامه ظریف به‌عنوان مذاکره‌کننده‌ای که تحریم‌ها را رقم زد ذکر شد، در واکنش به ظریف که از شل گرفتن تحریم‌ها در دولت بایسن صحبت کرده بود، در یکی از همایش‌های انتخاباتی خود گفت: «امروز شنیدم گفتند بایدن فرق می‌می‌کرد، اگر فرق می‌کرد در ۹ ماه زمان شما بایدن هم بود؛ چرا این حرکت را ادامه ندادید؟ جواب بدهید.» کارشناسان در گفت‌وگو با رسانه‌های مختلف از جمله هم‌میهن درباره نیاز بازار جهانی به نفت، تأثیر جنگ اوکراین و گفت‌وگوی ایران و آمریکا در عمان و تأثیر آن بر فروش نفت ایران به چین با تخفیف صحبت کردند. قالیباف نیز چند روز پیش در کنایه‌ای به سعید جلیلی، از اتلاف ۳۰ درصد درآمد نفتی ایران در جریان این مدل فروش خبر داد.

گزارش دو

راه حل رفع مشکلات نیست، ما باید صدای مظلومان باشیم و برای تغییر تلاش کنیم.» نامزد اصلاح‌طلبان همچنین از تفاوت زندگی میان مسئولان و مردم در شرایط تحریم انتقاد کرد: «شعب‌ایی طالب هم ۳ سال طول کشید نه ۴۰ سال. در آنجا پیامبر، اصحاب آن حضرت و همه مردم در تحریم قرار داشتند نه مثل حالا که عموم مسئولین و خانواده‌های آنها، مدافعان تحریم و کاسبان تحریم در ناز و نعمت از مردم انتظار دارند تا ابد در شرایط سخت زندگی کنند، مردم همت کنید، این رویه را تغییر دهید.»

▼ **مطالبات کشاورزان**

کشاورزان اصفهانی هم در این دیدار از معضل خشکی رودخانه زاینده‌رود گفتند: «از شما می‌خواهیم در صورت رسیدن به ریاست جمهوری با اخلاقی و انسانیت پیگیر معضلات زاینده‌رود باشیم. اینجا مردم و آثار تاریخی به خاطر آلودگی، فرونشست و سایر حواشی که نبود زاینده‌رود برای اصفهان رقم زده، در حال قتل عام شدن هستند.» امینی نماینده کشاورزان هم به پزشکیان گفت: «بزرگترین دغدغه‌ومشکل استان اصفهان به‌ویژه حوضه‌زاینده‌رود و باالخص جامعه کشاورزان، مسئله خشکاندن و خشکی زاینده‌رود و به تبع آن مسائل زیست محیطی و بهداشتی و فرونشست و سایر معضلات مرتبط با آن است… رودخانه زاینده‌رود به واقع توسط وزارتین نیرو و جهاد کشاورزی با نادیده گرفته شدن قوانین، خشکانده شد…، او تاکید کرد: «انگیزه و امید جامعه کشاورزان برای حضور مجدد در عرصه انتخابات دو مسئله است؛ یکی اینکه فرمودید باعذار هم هستید… آنها معتقدند رئیس‌جمهوری خواهیم داشت که کشاورز هم هست و ما ارادک می‌کند. دلیل دوم حمایت جامعه کشاورزان از شما هم این است که فرمودید اجرای قانون، تنها راه‌کار من برای حل مسائل و مشکلات کشور است. جامعه کشاورزان استان اصفهان هم معتقد است که مشکلات ایجادشده برای استان ما و زاینده‌رود و کشاورزان، در اثر عدم اجرا یا اجرای ناقص قوانین به وجود آمده و تنها راه‌حل آنها نیز اجرای کامل قانون با مشارکت قانونی خود مردم و کشاورزان است.» حقیقت